

Postupy testovania

Pre ochranu práv čistých športovcov a maximalizovanie nepredvídateľnosti a efektívnosti testovania zahŕňa antidopingový program SADA **súťažné testovanie** (počas súťaže), ako aj **testovanie mimo súťaže** (bez oznámenia).

Existuje mnoho dôvodov, prečo môže byť športovec vybraný na testovanie, vrátane:

- fyzických požiadaviek športu
- prínosu, ktorý by športovec získal z dopingu v danom športe
- histórie dopingu v danom športe, resp. disciplíne

Celý výber a testovanie športovcov sa vykonáva v súlade s Medzinárodnou normou WADA pre testovanie a vyšetovanie (ISTI). Dopingovú kontrolu môže vykonať SADA, iná národná antidopingová organizácia, medzinárodná športová federácia alebo aj súkromné firmy akreditované WADA. Aj keď testovanie na prítomnosť zakázaných látok nemusí byť najpríjemnejšou súčasťou kariéry športovca, pre globálny boj za čistý šport je veľmi dôležitý.

Súťažné testovanie

Štandardnou definíciou pre „súťažné testovanie“ je obdobie začínajúce o 23:59 v deň pred súťažou, ktorej sa má športovec zúčastniť, a to až do konca tejto súťaže a procesu odberu vzoriek súvisiacich s touto súťažou.

Plány súťažného testovania sú primárne vypracované na základe koordinácie s každým národným riadiacim orgánom a často sa vytvárajú v súlade s pravidlami medzinárodnej federácie. Športovci môžu byť vybraní na testovanie na základe rôznych kritérií, napríklad podľa umiestnenia alebo náhodným výberom (žrebovaním). Športovec, jeho zástupca (ak je to relevantné) sa po notifikácii čo najskôr dostavia do stanice dopingovej kontroly, pokiaľ samozrejme nie je oprávnený dôvod na oneskorenie sa. Príklady oprávneného oneskorenia príchodu: medailový ceremoniál, rozhovor s médiami, lekárske ošetrenie, „warm up“ a „cool down“, účasť na ďalších súťažiach, zabezpečenie zástupcu športovca, resp. tlmočníka.

Mimosúťažné testovanie

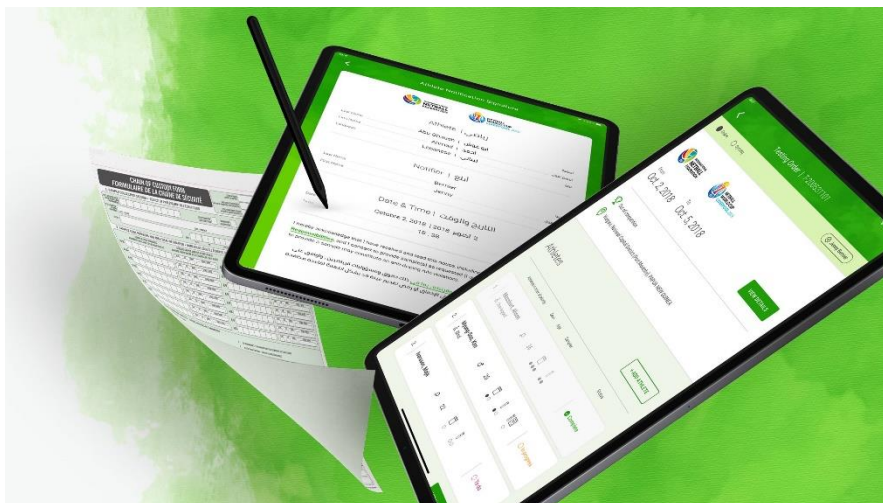
Mimosúťažné testovanie je definované ako testovanie vo všetkých ostatných časoch a na rôznych miestach, napríklad doma alebo na tréningu. Športovci môžu byť 365 dní v roku podrobení odberu a analýze moču a krvi. Dopingová kontrola sa môže uskutočniť kedykoľvek a kdekoľvek. Proces odberu vzoriek je navrhnutý tak, aby bol pre športovcov bezpečný, dôsledný a čo najpohodľnejší.

Dopingový komisár alebo jeho asistent upozorní športovca o jeho výbere na dopingovú kontrolu a ukáže mu svoje poverenie. Športovec potom bude vyzvaný, aby písomne potvrdil vo formulári oznámenia športovca, že bol vybraný na dopingovú kontrolu. Ak športovec

odmietne poskytnúť vzorku, vzťahuje sa na neho štvorročná sankcia za porušenie antidopingového pravidla. Počas odberu vzoriek sa ako stanica pre dopingovú kontrolu použije bezpečné, zabezpečené a súkromné miesto (napr. domov alebo tréningové zariadenie). Dokumentácia odberu vzoriek sa môže začať na počítačnom mieste oznámenia.

„Paperless“ odber vzoriek

Ak ste športovcom medzinárodnej úrovne, pravdepodobne ste sa už stretli s takým priebehom dopingovej kontroly, kedy sa formulár dopingovej kontroly nevyplňal klasicky papierovo, ale prostredníctvom tabletu. Aj SADA plánuje v dohľadnej dobe plne prejsť na takúto formu realizácie záznamu z dopingovej kontroly. Bezpapierový odber vzoriek poskytuje vynikajúce zabezpečenie a umožňuje športovcom prístup k vlastným údajom o testovaní prostredníctvom systému ADAMS.

ODBER MOČU

1. Výber športovca - dopingová kontrola môže byť vykonaná kedykoľvek a kdekoľvek. Dopingový komisár (DCO) alebo asistent notifikuje športovca a požiada ho o poskytnutie preukazu totožnosti s fotografiou.

2. Oznámenie - dopingový komisár/asistent oboznámi športovca, že bol vybraný na dopingovú kontrolu a informuje ho o jeho právach a povinnostiach. Po oznámení musí športovec zostať pod priamym dohľadom DCO alebo asistenta. Športovec by sa mal okamžite hlásiť v miestnosti dopingovej kontroly (súťažná DK) alebo na vhodnom mieste (mimosúťažná DK), pokiaľ nemá pádne dôvody na oneskorenie.

3. Stanica dopingovej kontroly - športovec sa má dostaviť tak skoro, ako je to možné. Oneskorenie je možné z dôvodu vyhlasovania výsledkov alebo dokončenia tréningu. Komisár sprevádza športovca od oznámenia dopingovej kontroly až po jej ukončenie.

4. Zberná nádoba - športovec má na výber z troch jednotlivo uzatvorených zberných nádob. Jednu si vyberie a skontroluje či je neotvorená/nepoškodená.

5. Poskytnutie vzorky - počas odovzdávania vzorky je v miestnosti prítomný len športovec a komisár dopingovej kontroly. Pred odberom si športovec umyje ruky čistou vodou a je vyzvaný, aby zabezpečil voľný výhľad pri odovzdávaní vzorky. Športovec odovzdá vzorku moču v objeme minimálne 90ml pod priamym dohľadom DCO alebo svedka odberu rovnakého pohlavia. Maloletým športovcom má počas DK sprevádzať plnoletý zástupca podľa vlastného výberu. Ak je objem vzorky nižší ako 90ml, športovec použije na odovzdanie zvyšného moču ďalšiu zbernú nádobu.

6. Rozdelenie vzorky - športovec si vyberie jednu z troch súprav, skontroluje ju a overí čísla fliaš a uzáverov s číslom na obale podľa pokynov dopingového komisára. 30ml naleje do fľaše B, zostávajúci moč do fľaše A. Malé množstvo sa ponechá v zbernej nádobe na zmeranie špecifickej hustoty moču. Moč do fliaš nalieva športovec sám. DCO nebude počas postupu manipulovať so žiadnym vybavením, pokiaľ o to nepožiadá športovec. V prípade neúplnej vzorky si DCO ponechá zapečatenú čiastočnú vzorku pod dohľadom. V opačnom prípade športovec priamo sleduje a kontroluje svoju vzorku, kým nie je uzavretá.

7. Utesnenie vzorky - obe fľaše so vzorkami (A, B) utesňuje športovec sám. Spolu s komisárom potom overia či sú správne zatvorené.

8. Špecifická hmotnosť - DCO skontroluje špecifickú hmotnosť na základe zvyšnej vzorky v zbernej nádobe. Ak vzorka nie je v požadovanom rozmedzí hodnôt, bude požadovaný odber ďalšej vzorky.

9. Formulár dopingovej kontroly - športovec uvádza vo formulári dopingovej kontroly všetky lieky, injekcie i výživové doplnky, ktoré užil za posledných 7 dní (krvné transfúzie za posledné 3 mesiace). Nakoniec má možnosť športovec uviesť akékoľvek pripomienky k celému priebehu dopingovej kontroly. DCO sa opýta na súhlas športovca s výskumom. Keď sa športovec dobrovoľne rozhodne prispieť svojou vzorkou do anonymného antidopingového výskumu. Súhlas športovca s použitím jeho vzorky na antidopingový výskum nemá vplyv na výber ani frekvenciu ďalšieho testovania.

10. Ukončenie dopingovej kontroly - športovec by mal pred podpisom dôkladne skontrolovať celý formulár dopingovej kontroly, aby sa ubezpečil, že uvedené informácie sú správne. Osobné údaje športovca sa nenachádzajú na dokumentácii, ktorá ide spolu so vzorkou do laboratória. Laboratórium hlási všetky výsledky na základe jedinečných číselných kódov vzoriek, aby sa zabezpečila ochrana a anonymita športovca. Športovec potom dostane e-mailom („paperless“) alebo priamo do ruky kópiu celej dokumentácie. Vzorka môže byť predmetom dlhodobého uchovávaní a ďalšej analýzy.

ODBER KRVI

Odobraté vzorky možno analyzovať na zakázané látky alebo metódy, resp. nepriame biomarkery dopingu vrátane tých, ktoré sa používajú v biologickom pase športovca. Proces pečatenia vzoriek krvi veľmi pripomína proces odberu moču, ktorý bol opísaný vyššie. Nie je nezvyčajné, že športovec poskytne vzorku moču aj krvi počas jednej dopingovej kontroly.

Rozdiely pri odbere krvi:

- Odber krvi vykonáva akreditovaný komisár pre odber krvi (BCO), na Slovensku to môže byť iba lekár alebo zdravotná sestra.
- Športovec musí pred poskytnutím vzorky krvi zostať sedieť 10 minút.
- BCO vyberie oblasť, zvyčajne nedominantnú ruku, z ktorej bude odoberať krv. Je nepravdepodobné, že by množstvo odobratej krvi, ktoré predstavuje približne dve polievkové lyžice, mohlo ovplyvniť športový výkon.
- Športovec dostane ďalšie doplňujúce otázky týkajúce sa odberu krvi, ktoré sú dôležité pre analýzu biologického pasu športovca. Môžu sa ich napríklad pýtať na vystavenie vysokej nadmorskej výške alebo extrémnym prostrediam, nedávne cvičenie alebo stratu krvi.

Možné vedľajšie účinky

Odber krvi umožňuje detegovať použitie zakázaných látok a metód, ktoré nie je možné zistiť zo vzoriek moču. Komisári pre odber krvi používajú sterilné vybavenie a počas odberu krvi dodržiavajú prísne hygienické opatrenia, aby sa minimalizovalo riziko infekcie. Komplikácie alebo nepriaznivé účinky na zdravie športovca pri odbere krvi sú zriedkavé, ale môžu zahŕňať mdloby, závraty, krvácanie, modriny alebo opuchy v mieste vpichu (hematóm), bolesť, poranenie nervov, infekciu alebo tržnú ranu. Reakcie v mieste vpichnutia, ako sú modriny alebo opuchy, je možné minimalizovať pôsobením konštantného tlaku v mieste odberu najmenej päť minút a vyhýbaním sa namáhavému cvičeniu najmenej 30 minút. Ak ste niekedy v minulosti zažili komplikácie alebo nepriaznivé účinky na zdravie v dôsledku odberu krvi, upozornite na to BCO pred začiatkom odberu krvi.